

KOMISJA DOKUMENTACJI HYDROGEOLOGICZNYCH – ZADANIA, CELE, ZAMIERZENIA

COMMISSION HYDROGEOLOGICAL DOCUMENTATION – TASKS, OBJECTIVES, INTENTIONS

EWA KROGULEC¹

Abstrakt. W artykule przedstawiono prawie 60-letnią historię Komisji Dokumentacji Hydrogeologicznych, organu doradczego Ministra Środowiska.

Słowa kluczowe: Komisja Dokumentacji Hydrogeologicznych, Ministerstwo Środowiska.

Abstract. The article presents an almost 60 year history of the Documentation Commission Hydrogeological, an advisory body of the Minister of the Environment.

Key words: Commission Hydrogeological Documentation, Ministry of Environment.

Historia Komisji Dokumentacji Hydrogeologicznych (KDH) to niemalże 60 lat działalności. Złote gody Komisji, czyli jej 50 lat działalności uroczyście obchodzono w 2005 r. Był to okres podsumowań, planów na przyszłość oraz rozważań na temat prawidłowości wykonywanych i opiniowanych opracowań, przedstawiony przez ówczesnego Przewodniczącego KDH prof. B. Paczyńskiego w artykule „Złote gody Komisji Dokumentacji Hydrogeologicznych” zamieszczonym w *Przeglądzie Geologicznym* (2005).

Historia badań hydrogeologicznych w Polsce sięga końca XIX wieku (Paczyński, Sadurski, red., 2007), ale rozwój dyscypliny naukowej w nawiązaniu do działań legislacyjnych, gospodarczych i zawodowych nastąpił dopiero w latach 50. ubiegłego wieku.

Po II wojnie światowej rozwój bazy surowcowej stał się jednym z najważniejszych zadań gospodarczych w Polsce. W 1951 r. ukazał się dekret o państwowej służbie geologicznej, w wyniku którego w 1952 r. powstał Centralny Urząd Geologii (CUG). W dniu 21 grudnia w 1955 r. Prezes CUG Zarządzeniem nr 90 powołał Komisję Dokumentacji Hydrogeologicznych i Komisję Dokumentacji Geologiczno-Inżynierskich (KDGI)(Paczyński, 2005). Były to dwie kolejne ko-

misje utworzone po Komisji Zasobów Kopalni (KZK), którą powołano w 1951 r. Do zadań Komisji Dokumentacji Hydrogeologicznych należały wówczas: ocena dokumentacji w zakresie prawidłowego ustalania zasobów wód podziemnych, ocena dokumentacji i opracowań geologicznych dotyczących wód podziemnych, analiza metod prowadzenia prac geologicznych do celów dokumentacyjnych oraz opiniowanie przepisów dotyczących projektowania prac geologicznych (Paczyński, Jagielska, 1994). Pierwszym Przewodniczącym komisji był profesor Zdzisław Pazdro. Piastował tę funkcję w latach 1956–1974. W dniach 18 i 19 września 1956 r. odbyło się pierwsze plenarne posiedzenie poświęcone dokumentacjom i mapom hydrogeologicznym oraz warunkom hydrogeologicznym okręgu łódzkiego. Komisja liczyła wówczas 18 osób, wśród których byli przedstawiciele: resortów, prezesa CUG, Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, Wyższego Urzędu Górniczego i Polskiej Akademii Nauk.

W bazie danych aktów prawnych można znaleźć Zarządzenie Prezesa Centralnego Urzędu Geologicznego z 10 grudnia 1957 r. wskazujące na konieczność zatwierdzania projektów przez istniejącą już Komisję Dokumentacji Hydrogeologicznych (fig. 1).

¹ Uniwersytet Warszawski, Wydział Geologii, ul. Żwirki i Wigury 93, 02-089 Warszawa; e-mail: ewa.krogulec@uw.edu.pl

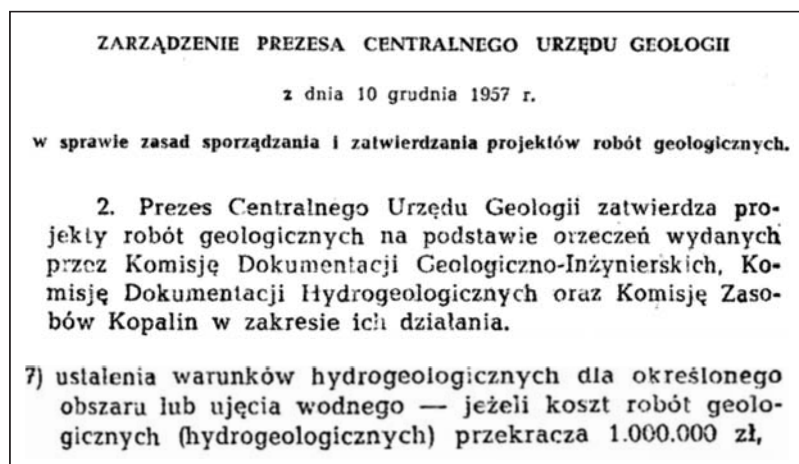

Fig. 1. Fragment z Zarządzenia Prezesa Centralnego Urzędu Geologii z 1957 roku

Excerpt of the Order of the President of the Central Office of Geology in 1957

Procedura opiniowania i prowadzenia posiedzeń w początkowym okresie działalności komisji była dwuetapowa. Każde opracowanie było najpierw wstępnie opiniowane przez merytoryczny departament CUG i zwracane wykonawcy jeśli wykazywało braki formalne lub przekazywane do KDH. Ocena komisji była również podejmowana dwukrotnie. Podstawowa prezentacja, dyskusja i obrona pracy odbywała się na posiedzeniach zespołów roboczych, ale ostateczna akceptacja opracowania, przed przedłożeniem prezesowi CUG do podpisu, następowała na posiedzeniu plenarnym KDH, gdzie rozpatrywano co najmniej 10 spraw. Ten tryb postępowania bardzo wydłużał procedurę opiniowania i zatwierdzania opracowań i został po 5 latach zaniechany (Paczyński, 2005).

Zaproponowany przez prof. Z. Pazdro tok rozpatrywania opracowań na posiedzeniach Komisji, w znacznym stopniu nadal obowiązujący, przedstawiał się następującej kolejności: wprowadzenie i ocena rzeczoznawcy, pytania do rzeczoznawcy, brona pracy przez autora, wyjaśnienia inwestora,

dyskusja z udziałem przedstawicieli zaproszonych instytucji i specjalistów spoza członków KDH, ocena pracy przez członków zespołu KDH na posiedzeniu zamkniętym a na końcu ogłoszenie wyników posiedzenia zamkniętego.

Komisja spełniła ważną rolę w unormowaniu sposobu dokumentowania hydrogeologicznego i wprowadzeniu obowiązujących w kraju wymogów, co przyczyniło się do uporządkowania gospodarki zasobami wód podziemnych. W latach 60. XX wieku nastąpiło wiele zmian w kompetencjach oraz w zakresie uprawnień zarówno Prezesa Centralnego Urzędu Geologii, jak i podległych mu organów doradczych. W 1960 r. w Zarządzeniu nr 333 Prezesa CUG opracowano regulamin działania Komisji oraz podkreślono rolę orzeczenia KDH w trybie przyjmowania dokumentacji (fig. 2). Na podstawie wymienionego zarządzenia powstały wówczas Wojewódzkie Komisje Hydrogeologiczne opiniujące opracowania hydrogeologiczne zgodnie ze swoimi kompetencjami (fig. 3).

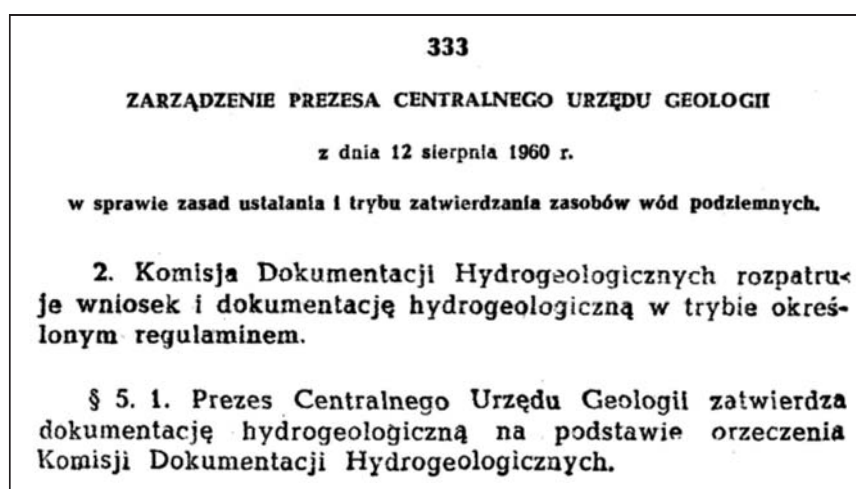

Fig. 2. Fragment z Zarządzenia Prezesa Centralnego Urzędu Geologii z 1960 roku

Excerpt from the Order of the President of the Central Office of Geology in 1960

2. Wojewódzka komisja hydrogeologiczna (miejska komisja hydrogeologiczna) rozpatruje wniosek i dokumentację hydrogeologiczną w trybie określonym regulaminem.

§ 7. W skład wojewódzkiej komisji hydrogeologicznej (miejskiej komisji hydrogeologicznej) wchodzi przewodniczący i pięciu członków powołanych przez przewodniczącego prezydium wojewódzkiej rady narodowej (rady narodowej miasta wyłączonego z województwa) w porozumieniu z Prezesem Centralnego Urzędu Geologii oraz przedstawiciele wojewódzkiej komisji planowania gospodarczego (komisji planowania gospodarczego miasta wyłączonego z województwa), organów prezydium wojewódzkiej rady narodowej (rady narodowej miasta wyłączonego z województwa) do spraw gospodarki wodnej i gospodarki komunalnej oraz służby architektoniczno-budowlanej.

Fig. 3. Fragment z Zarządzenia Prezesa Centralnego Urzędu Geologii z 1960 roku

Excerpt from the Order of the President of the Central Office of Geology in 1960

Zarządzenie Prezesa CUG z 1962 r. zmieniło kompetencje KDH, szczególnie w zakresie zatwierdzania dokumentacji zasobowych (fig. 4).

Dostępne w bazie aktów prawnych Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z 23 maja 1963 r. definiuje liczbę Komisji, ich skład i kompetencje (fig. 5).

Również w 1963 r. Zarządzeniem nr 107 Prezesa Rady Ministrów określono rodzaj opracowań zatwierdzanych przez Centralny Urząd Geologii (fig. 6).

Dalsze zmiany wprowadziło Zarządzenie Prezesa Centralnego Urzędu Geologii z maja 1969 r. Pojawiło się w nim, po raz pierwszy, pojęcie zasobów regionu hydrogeologicznego, a do KDH miały trafiać wyłącznie dokumentacje, w których zapotrzebowanie lub zasoby eksploatacyjne wód podziemnych przekraczają 200 m³/h, a także jeśli ocena zasobów dotyczy regionu oraz wód leczniczych (fig. 7).

W 1974 r. Rozporządzeniem Rady Ministrów zdefiniowano zakres kompetencji Centralnego Urzędu Geologicznego w zakresie prac i badań hydrogeologicznych (fig. 8).

374

ZARZĄDZENIE PREZESA CENTRALNEGO URZĘDU GEOLOGII

z dnia 27 października 1962 r.

w sprawie zatwierdzania dokumentacji geologicznej, zawierającej ustalenia zasobów wód podziemnych.

- 1) obejmującego 1 otwór wiertniczy o planowanej wydajności ponad 80 m³/godz. lub głębokości przekraczającej 150 m,
- 2) obejmującego dwa lub więcej otworów wiertniczych, jeżeli planowana łączna wydajność otworów przekracza 50 m³/godz. lub jeżeli głębokość jednego z tych otworów przekracza 150 m,

§ 1. 1. Prezes Centralnego Urzędu Geologii zatwierdza dokumentację geologiczną zawierającą ustalenie zasobów wody podziemnej dokonane dla budowy ujęcia:

- 3) w strefach ochronnych (art. 79 prawa wodnego), jeżeli planowana wydajność ujęcia przekracza 25 m³/godz. lub głębokość ujęcia przekracza 30 m,
- 4) wód leczniczych,
- 5) w granicach okręgu ochrony górniczej uzdrowiska.

Fig. 4. Fragment z Zarządzenia Prezesa Centralnego Urzędu Geologii z 1962 roku

Excerpt from the Order of the President of the Central Office of Geology in 1962

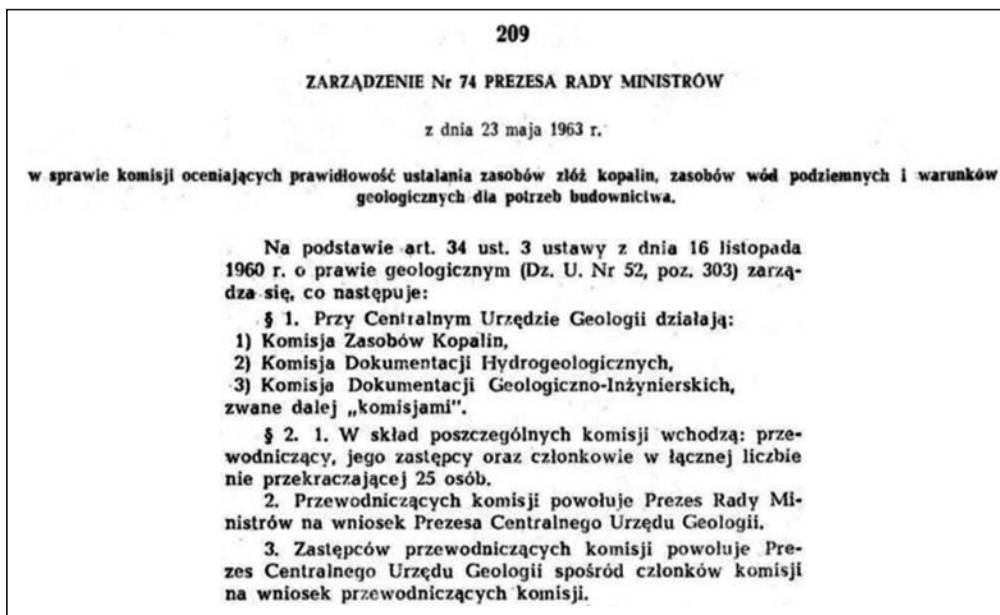

Fig. 5. Fragment z Zarządzenia Prezesa Centralnego Urzędu Geologii z 1963 roku

Excerpt from the Order of the President of the Central Office of Geology in 1963

Od marca 1975 r. obowiązki Przewodniczącego Komisji Dokumentacji Hydrogeologicznych pełnili kolejno mgr Tadeusz Kliński i inż. Marian Ciechanowski, pracownicy Centralnego Urzędu Geologii (Paczyński, 2005). Od marca 1975 r.

do 1984 r. Przewodnictwo KDH przejął profesor Antoni Stanisław Kleczkowski, a następnie w latach 1984–1990 – doc. Stanisław Turek. W styczniu 1990 r. na stanowisko Przewodniczącego powołano prof. Bronisława Paczyńskiego. Pełnił

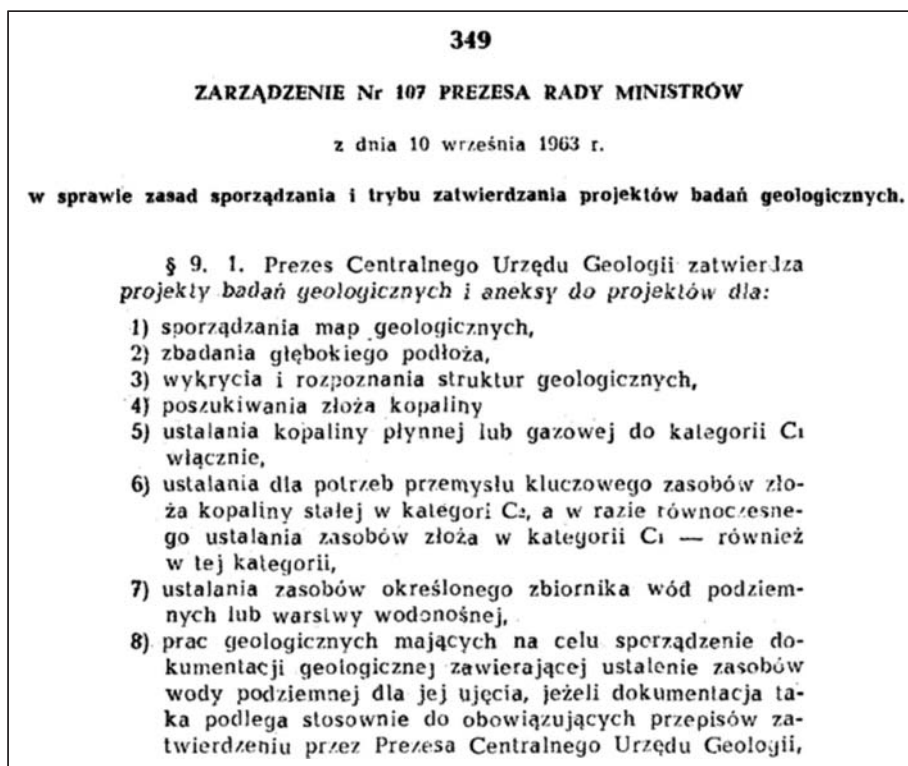

Fig. 6. Fragment z Zarządzenia Prezesa Rady Ministrów z 1963 roku

Excerpt from the Order of the Prime Minister in 1963

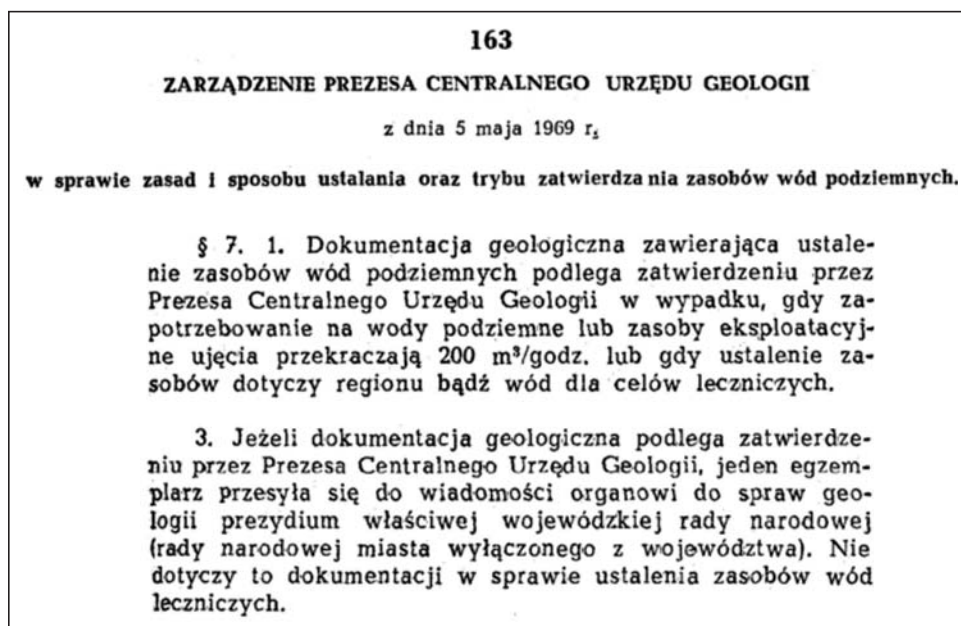

Fig. 7. Fragment z Zarządzenia Prezesa Centralnego Urzędu Geologii z 1969 roku

Excerpt from the Order of the President of the Central Office of Geology in 1969

tę funkcję przez ponad 20 lat. Jego zaangażowaniu, pracy, wysokiemu poziomowi merytorycznemu zawdzięczamy pozycję i standardy komisji.

Zasadnicze zmiany legislacyjne, które objęły również Komisję Dokumentacji Hydrogeologicznych wiążą się z uchwaleniem w 1994 r. ustawy Prawa geologicznego i górniczego.

Zapisy w ustawie spowodowały (fig. 9) zniesienie kategorii zasobów wód podziemnych, wprowadzenie pojęcia zasobów dyspozycyjnych dla ocen obszarowych, wprowadzenie pojęć wód leczniczych, termalnych i solanek, wprowadzenie

odrębnej procedury dokumentowania zasobów wód źródeł. Wyróżniono nowy typ dokumentacji, określającej warunki hydrogeologiczne w związku z projektowanym: odwodnieniem górnym, zatłaczaniem wód do górotworu, odwodnieniem budowlanym, lokalizowaniem obiektów potencjalnie zanieczyszczających wody podziemne oraz ustanawianiem stref ochronnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP).

Nowelizacja Prawa geologicznego i górniczego w 2002 r. wprowadziła nowy typ dokumentacji, której opiniowanie

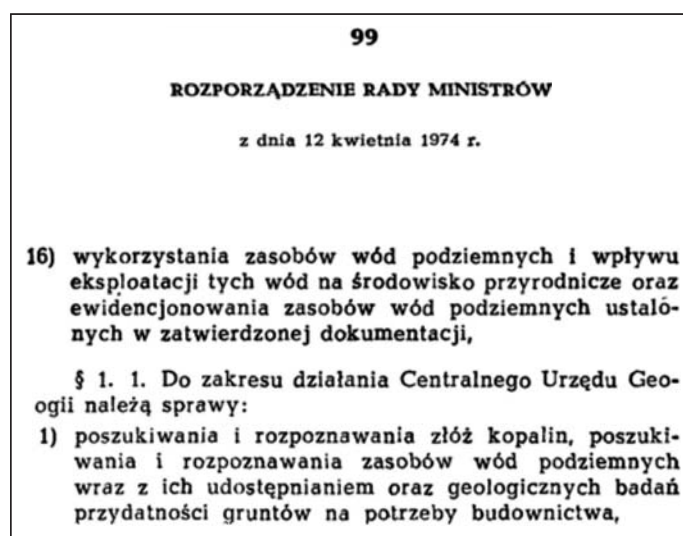

Fig. 8. Fragment z Rozporządzenia Rady Ministrów z 1974 roku

Excerpt from the Council of Ministers in 1974

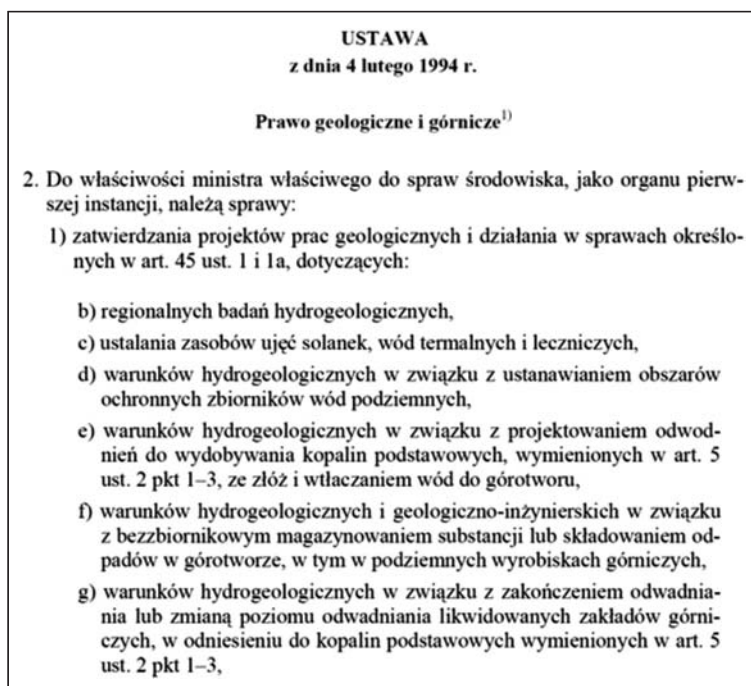

Fig. 9. Fragment z ustawy Prawo geologiczne i górnicze z 1994 roku

Excerpt from the Act Geological and Mining Law of 1994

należy do kompetencji KDH, określającej warunki hydrogeologiczne w związku z zakończeniem odwadniania lub zmianą poziomu odwadniania likwidowanych zakładów górniczych.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. (fig. 10) precyzuje kompetencje Ministra Środowiska, jako organu pierwszej instancji w zakresie zatwierdzania określonych rodzajów dokumentacji hydrogeologicznych.

Obecnie podstawą prawną działania Komisji Dokumentacji Hydrogeologicznych jest Zarządzenie Nr 35 Ministra Środowiska z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie powołania Komisji Dokumentacji Hydrogeologicznych oraz Decyzja Nr 14 Ministra Środowiska z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie ustalenia składu osobowego Komisji Dokumentacji Hydrogeologicznych (fig. 11).

Dnia 8 czerwca 2011 r. KDH rozpoczęła prace w nowym składzie, ustalonym przez Ministra Środowiska. Na stanowisko Przewodniczącej powołano Ewę Krogulec. Zespół komisji tworzą obecnie 42 osoby, specjaliści z różnych dziedzin i zakresów badań hydrogeologicznych. Są wśród nich przedstawiciele ośrodków akademickich, instytutów badawczych, firm hydrogeologicznych oraz administracji geologicznej.

Obecnie zakres działania komisji dotyczy przygotowywania opinii dla Ministra Środowiska, które dotyczą głównie: merytorycznej i formalnoprawnej oceny prawidłowości sporządzenia projektów prac geologicznych i dokumentacji hydrogeologicznych w zakresie regionalnych badań hydrogeologicznych, ustalania zasobów solanek, wód termalnych i leczniczych, obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych, odwadniania złóż kopalin, wtłaczania wód do górotworu, podziemnego bezzbiornikowego magazynowania

substancji lub podziemnego składowania odpadów pozostających w kompetencjach Ministra Środowiska. Prace komisji obejmują także ocenę zakresu merytorycznego projektów, dokumentacji i opracowań hydrogeologicznych przewidzianych do wykonania na zamówienie Ministra Środowiska.

Komisja pełni rolę doradcą, opiniotwórczą, konsultacyjną, co jest szczególnie ważne wobec znacznej liczby opracowań, dokumentacji, instrukcji, a także prac zamawianych przez Ministra Środowiska. Zakres prac opiniowanych przez KDH jest bardzo zróżnicowany. Przykładem może być 2011 r., kiedy Komisja rozpatrzyła 103 opracowania, w tym 53 dokumentacje hydrogeologiczne, 23 dodatki do dokumentacji hydrogeologicznych, 20 projektów prac geologicznych, ocenę prognoz eksploatacyjnych, instrukcję obsługi wierceń hydrogeologicznych, mapy hydrogeologiczne, atlas zasobów wód i energii geotermalnej oraz poradnik metodyczny pt. „Wyznaczanie granic obszaru i terenu górniczego dla złóż wód podziemnych uznanych za kopaliny” (tab. 1).

W 2012 r. komisja rozpatrzyła 46 opracowań: 29 dokumentacji hydrogeologicznych, 15 projektów prac geologicznych (w tym 3 projekty na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż węglowodorów) oraz 2 inne opracowania (tab. 1).

Wszystkie opracowania opiniowane przez komisję były koreferowane przez członków KDH lub ekspertów w danej dziedzinie. Na podstawie protokołów z posiedzeń zespołów roboczych wydano opinie, przedstawione Dyrektorowi Departamentu Geologii i Koncesji Geologicznych (w 2011 r. – 103 opinie, w 2012 r. – 46 opinii).

W ostatnich latach najliczniej opiniowane były dokumentacje lub dodatki do dokumentacji określające warunki

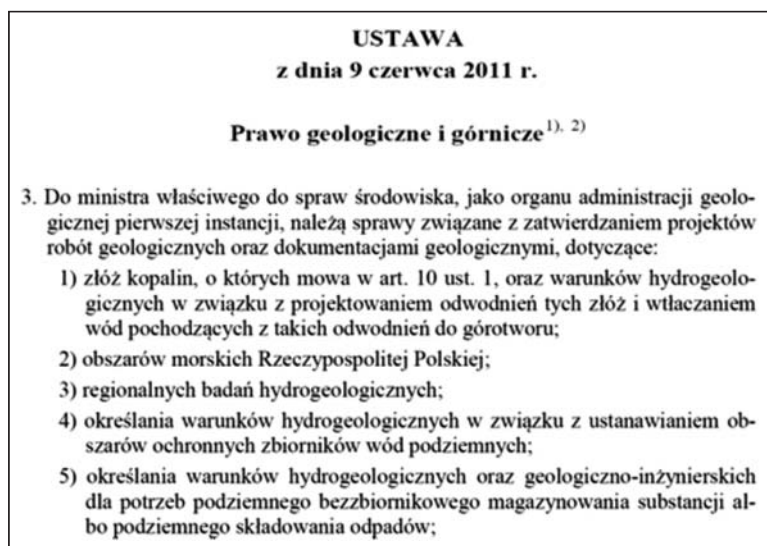

Fig. 10. Fragment z ustawy Prawo geologiczne i górnicze z 2011 roku

Excerpt from the Act Geological and Mining Law of 2011

hydrogeologiczne dotyczące ustanawiania obszarów ochronnych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych realizowanych w ramach tematu bezpośrednio zlecanego i nadzorowanego przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, a finansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W wielu przypadkach, przy opiniowaniu wymienionych opracowań komisja podejmowała dyskusję, konsultacje z przedstawicielami Krajowego i Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej obecni na posiedzeniach, wyrażała opinie merytoryczne lub wskazywała kierunek realizacji prac pod względem metodycznym. Wynikało to z faktu opiniowania I transzy opracowań, których realizacja będzie kontynuowana w kolejnych latach. Wnioski z licznych dyskusji członków komisji na posiedzeniach KDH, dotyczących tego tematu, przedstawiono na posiedzeniu Zespołu Konsultantów państwowej służby hydrogeologicznej, a następnie częściowo przedstawiono w protokole z posie-

dzenia Zespołu i przekazano Krajowemu Zarządowi Gospodarki Wodnej. W realizowanych opracowaniach zlecanych przez PIG-PIB, na posiedzeniach uczestniczył koordynator tematu oraz przedstawiciele instytucji zamawiających temat.

Inną, najliczniejszą grupą opracowań opiniowanych przez Komisję Dokumentacji Hydrogeologicznych były projekty prac geologicznych i dokumentacje do rozpoznania lub ustalania zasobów eksploatacyjnych wód leczniczych oraz w celu poszukiwania, rozpoznania zasobów i określenia perspektywicznych rejonów występowania wód termalnych w różnych rejonach Polski. Na posiedzeniach Komisji Roboczych KDH, dotyczących opiniowania wymienionych projektów często uczestniczyli przedstawiciele instytucji samorządowych lub władz lokalnych z rejonów, które obejmowały opracowania.

W celu uzyskania bezstronności i najwyższego poziomu merytorycznego opracowań, przyjęto zasadę ich koreferowania przez ekspertów niezależnych i nie współpracujących z firmami wykonującymi opracowania. Podobnie postępowano przy

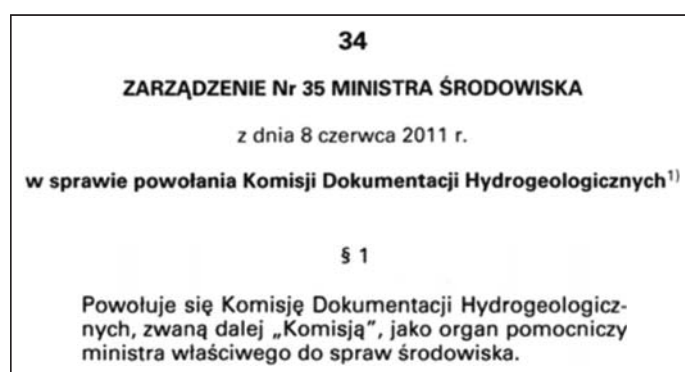

Fig. 11. Fragment z Zarządzenia nr 35 Ministra Środowiska z 2011 roku

Excerpt of Ordinance No. 35 of the Minister of the Environment in 2011

Tabela 1

Tematyka prac Komisji Dokumentacji Hydrogeologicznych w 2011 i 2012 roku
Commission Hydrogeological Documentation – topics of work of the in 2011 and 2012

Lp.	Tematyka	Liczba opracowań	
		2011 r.	2012 r.
1	Dokumentacje hydrogeologiczne	53	24
2	Dodatki do dokumentacji hydrogeologicznych	23	5
3	Projekty prac geologicznych, aneksy do projektów	20	15
4	Poradniki, instrukcje	2	
5	Mapy, atlasy	4	2
6	Inne	1	
7	Łącznie	103	46

zapraszaniu członków KDH na posiedzenia Komisji Roboczych. Zróżnicowany charakter opracowań wymagał opiniowania przez niezależnych specjalistów z różnych dziedzin i zapraszania ekspertów nie będących członkami komisji.

KDH zajmuje się również merytoryczną i formalno-prawną oceną projektów prac i robót geologicznych, dokumentacji hydrogeologicznych i innych opracowań geologicznych dotyczących regionalnych badań hydrogeologicznych, ustalania zasobów wód termalnych i leczniczych, odwadniania złóż kopalin oraz włączania wód do górotworu.

W ciągu prawie 60 lat działalności Komisja Dokumentacji Hydrogeologicznych opiniowała kilka tysięcy projektów i dokumentacji oraz innych opracowań, w tym wiele instrukcji i wytycznych metodycznych. Komisja pełni nie tylko funkcję opiniotwórczą, ale jest także forum dyskusyjnym, doradczym o niezależnym charakterze. KDH przyczyniła się dużym stopniu nie tylko do podniesienia poziomu opracowań, ale także do doskonalenia metodyki badań hydrogeologicznych i ustalania ich standardów, które nie mogą być ujęte w rozporządzeniach, zarządzeniach czy poradnikach.

Członkowie komisji podejmują się opiniowania tematów trudnych i dyskusyjnych, co wynika z rozwoju współczesnych badań hydrogeologicznych. Podsumowując zakres opiniowanych opracowań należy podkreślić ich zróżnicowany charakter oraz nowe wyzwania jakie stawiane są przed komisją. Przykładem mogą być projekty robót geologicznych, na poszukiwania złóż gazu z formacji łupkowych, w których poruszane są aspekty ochrony wód podziemnych.

Kolejny rok działalności komisji zapowiada się bardzo pracowicie. Nowa tranza dokumentacji hydrogeologicznych dotyczących obszarów ochronnych GZWP obejmująca kilkadziesiąt opracowań, ze względu na ważną rolę w gospodarowaniu wodami i zagospodarowaniu przestrzennym, wymaga szczególnej staranności w zakresie opiniowania. Innym wyzwaniem są planowane prace dokumentacyjne w zakresie zasobów dyspozycyjnych, które stanowią kluczowy element rozpoznania hydrogeologicznego w Polsce – tematyki oczekiwanej przez całe środowisko geologiczne. Dokumentacje te będą wymagały eksperckiego, konsekwentnego i nowoczesnego opiniowania przez członków komisji.

LITERATURA

PACZYŃSKI B., 2005 — Złote gody Komisji Dokumentacji Hydrogeologicznych. *Prz. Geol.*, **53**, 10/1: 806–809.
PACZYŃSKI B., JAGIELSKA B., 1994 — Komisja Dokumentacji Hydrogeologicznych w latach 1956–1993. *Prz. Geol.*, **42**: 419–421.

PACZYŃSKI B., SADURSKI A. (red.), 2007 — Hydrogeologia regionalna Polski. Państw. Inst. Geol., Warszawa.

SUMMARY

The article presents an almost 60 year history of the Documentation Commission Hydrogeological, an advisory body of the Minister of the Environment. DCH acts not only

as opinion-making, but is also a discussion forum, an independent advisory capacity.